

Důvod tohoto názoru je na bíle dni. Podle jasného úmyslu zákonodávce (srov. také § 236, odst. 2, c. ř. s. a § 5 tr. ř.). nemá býti prejudiciální otázka platnosti manželství řešena v řízení obecném, ovládané zásadou projednací, nýbrž má se tak státi pouze za řízení oficiosního, poskytujícího plnou záruku, že bude zjištěna skutečná pravda. Prejudiciální otázka platnosti manželství musí však býti řešena také tehdy, jde-li o zjištění, zda mezi stranami došlo nebo nedošlo k uzavření manželské smlouvy, totiž o zjištění, zda před orgánem k tomu povolaným strany slavnostně prohlásily přivolení k manželství.

Zásadní otázkou souzeného sporu je především, zda k projevu konsensu sporných stran došlo či nedošlo, a tuto otázku lze řešiti jen v řízení oficiosním, v němž si soud sám musí zjednatí spolehlivý základ pro svoje rozhodnutí, nemůže však věcné rozhodnutí odmítnouti jen proto, že se žalobci nepodařil důkaz jeho tvrzení, jak to v souzeném případě učinil odvolací soud, a to tím méně, když tu neplatí právní domněnka § 99 obč. zák., nebo nejde prozatím o otázku platnosti manželství, nýbrž o to, zda lze zjistiti, že strany vůbec byly sezdány.

Ježto v řízení v obou stolicích nebylo provedeno podle předpisů dvorského dekretu ze dne 23. srpna 1819, č. 1595 Sb. z. s. a nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 9. prosince 1897, č. 283 ř. z., byly jak napadený rozsudek tak i rozsudek prvního soudu zrušeny a věc vrácena soudu první stolice k dalšímu jednání podle předpisů shora uvedených a k novému rozhodnutí.

V obnoveném řízení jest především připojiti osvědčení o státním občanství žalobcově a provéstí zevrubný i n f o r m a t i v n í výslech stran, zejména žalované, o průběhu jí tvrzených oddavek za účelem vypátrání očitých po případě i nepřímých svědků tohoto aktu.

Připomíná se, že v případě zjištění, že mezi spornými stranami došlo k projevu přivolení ke sňatku, bylo by zkoumati, zda co do formy uzavření sňatku byly zachovány předpisy tehdy na místě sňatku platné, zejména zda se stalo přivolení k manželství před duchovním správcem k tomu povolaným (srov. rozh. č. 16230, 5859 Sb. n. s.).

Dále bylo by v tomto případě z moci úřední zjistiti (§ 28, odst. 1, zák. č. 320/1919 Sb. z. a n.), zda není manželství sporných stran neplatné pro překážku § 62 obč. zák., neboť podle žalobcova přednesu žil snad ještě první manžel žalované v době domnělého sňatku sporných stran.

Čís. 17178.

K výkladu § 8 zákona č. 20/1920 Sb. z. a n. o vyvlastnění pozemků pro stavbu obytných nebo veřejných budov.

Byl-li vyvlastňovací nález zrušen, poněvadž se stavbou nebylo započato ve lhůtě stanovené v § 4 dotč. zák., má vyvlastněný proti vyvlastňovateli nárok na náhradu škody, jež mu vzešla provedením vyvlastňovacího řízení a zrušením vyvlastňovacího nálezu, a to i tehdy, když vyvlastňovatel nemá žádné viny a později bylo dosaženo účelu zamýšlené stavby.

Doba rozhodující pro určení uvedeného náhradního nároku. Nároku na vydání zisku, jehož vyvlastňovatel dosáhl směnou vyvlastněného pozemku s jiným pozemkem, může se vyvlastněný domáhat na vyvlastňovateli pro bezdůvodné obohacení (§ 1435 obč. zák.).

(Rozh. ze dne 13. ledna 1939, Rv I 2727/37.)

Srov. rozh. č. 14880 Sb. n. s.

Co do skutkového děje se poukazuje na v podstatě obdobný děj vyličený v rozh. č. 14880 Sb. n. s. Žalobce se domáhá žalobou zaplacení 3,127.184 K 82 h, žádaje 1. z důvodu zvýšení ceny pozemku 544.191 K 35 h, 2. z důvodu obohacení směnou pozemků 163.536 K 67 h, 3. z důvodu znemožnění stavby domů s podkrovím bez státní subvence 2,384.283 K, 4. z důvodu výloh správního řízení 31.200 K, 5. z důvodu zaplacení dávky z přírůstku hodnoty 3.937 K 80 h. Soud prvního st. l. i c e uznal podle žaloby co do částky 1,835.901 K 67 h, přiznav žalobci nároky uvedené pod č. 4, 5 a zčásti nároky z důvodů uvedených pod č. 1 až 3, a v otázkách, o něž tu jde, uvedl v d ů v o d e c h: Byl-li vyvlastňovací náález zrušen, jest vyvlastněný podle §§ 5 a 8 zák. č. 20/1920 Sb. z. a n. oprávněn domáhat se náhrady škody. Vyvlastňovacím nálezem nabyt žalovaný vlastnictví k nemovitostem, ale jeho právo bylo omezeno nárokem žalobce žádati za zrušení nálezu, kdyby žalovaný nezapočal se stavbou v určené lhůtě. Poněvadž vyvlastňovací náález byl vydán pod výslovnou sankcí § 8 uved. zák., musili si žalovaný resp. jeho orgánové býti vzhledem na uvedené omezení vlastnického práva vědomi toho, že další držba po 29. červenci nebyla již držba poctivá (bonae fidei possessio). Je proto žalobce podle § 335 obč. zák. oprávněn žádati náhradu škody, a to plné dostiučinění, jak je o něm řeč v § 1323 obč. zák. Chtěla-li vojenská správa míti ohled na plánovanou regulaci, měla si závčas vyžádati prodloužení lhůty k započtení stavby. Co se týká toho, že soud přihlížel ke dni 10. července 1925 jako ke dni rozhodujícímu pro výši škody, budiž řečeno: Lhůta, za níž mělo býti se stavbou započato, se končila 29. července 1921. Stavěti začal stát po lhůtě v letech 1922 a pozdějších. Žádost o zrušení vyvlastňovacího nálezu podal žalobce 6. prosince 1927. Žádost vyvlastněného za zrušení vyvlastňovacího nálezu není podle zákona č. 20/1920 Sb. z. a n. vázána určitou lhůtou, avšak z toho, že zákon neurčil lhůtu, do které vyvlastněný měl žádati o zrušení, neplyne, že by to, že žalobce podal žádost za zrušení vyvlastňovacího nálezu teprve 6. prosince 1927, bylo pro rozsah náhrady škody bezvýznamné. Příčilo by se obecnému právnímu přesvědčení a poctivému styku (§ 7 obč. zák.), kdyby žalobce směl proto, že žalovaný stát nežádal o prodloužení lhůty, jež mu byla dána k započtení stavby, a že se stavbou nezapočal, požadovati k zřejmé škodě žalovaného státu náhradu škody, počítanou k době, kdy si vymohl zrušovací náález po případě kdy onen náález nabyt právní moci, anebo ke dni žaloby, ač přece věděl po případě věděti musil, že škoda se bude

zvětšovati, a ač bylo v jeho moci, aby o ono zrušení zakročil a domohl se ho dříve, než škoda vzrostla na tolik, kolik činí v době zrušení vyvlastňovacího nálezu resp. v době žaloby. Nelze srovnati s obecným právním citěním a poctivým stykem, aby směl žalobce libovolně posunouti základnu pro výpočet své škody na zřejmou újmu svého odpůrce. To by se stalo, kdyby se měla žalobci přiznati náhrada podle doby, kdy si vymohl zrušení vyvlastňovacího nálezu, ač tak mohl učiniti dříve. Soud je toho názoru, že se žalobce mohl při náležité dbalosti (§ 1297 obč. zák.) včas dověděti o tom, že vojenská správa nezačala se stavbou včas, a to tím spíše, když žalobce v místech těch měl jiné reality a jistě místa ta navštěvoval. Bylo proto na žalobci, aby po 29. červenci 1921 bez zbytečného odkladu (§ 904 obč. zák.) žádost za zrušení vyvlastňovacího řízení podal. K tomu stačila doba do 1. října 1921. Podle toho měl podati žalobce žádost nejpozději toho dne, připočte-li se pak k tomuto datu doba, po kterou trvalo správní řízení o žádosti za zrušení vyvlastňovacího nálezu, čítajíc v to i řízení před nejvyšším správním soudem, vyvolané stížností žalovaného státu, tedy připočte-li se k 1. říjnu 1921 doba od 6. prosince 1927 do 15. července 1931, dospěje se k 10. červenci 1925 jako ke dni v té příčině rozhodujícímu. Lze proto přiznati žalobci náhradu škody ze vzestupu cen vyvlastněných pozemků jen ke dni 10. července 1925. O d v o l a c í s o u d k odvolání obou stran potvrdil napadený rozsudek jen co do částky 144.441 K 95 h s přísl., t. j. co do nároků uvedených shora pod 1, 2, a co do přiznané částky 109.268 K 27 h z důvodů uvedených pod č. 3, jinak žalobu zamítl.

N e j v y š š í s o u d k dovolání žalobcovu uložil soudu prvé stolice další jednání a nové rozhodnutí co do nároku na náhradu stran zisku ze směny (pod č. 2 uvedenému), jinak žalobcovu dovolání ani dovolání žalovaného nevyhověl.

D ů v o d y:

Především jest se vypořádati s těmi námitkami žalovaného, které jsou rázu zásadního, totiž že žalobcův nárok není odůvodněn proto, že prý tu není vůbec protiprávního jednání (§ 1295 obč. zák.) žalovaného, které by zkracovalo žalobcovo právo (§ 1297 obč. zák.), že žalovanému svědčí právní domněnka, že se škoda stala bez jeho zavinění (§§ 1296, 1298 obč. zák.); dále že k odůvodnění nároku na náhradu škody nestačí pouhé porušení nějaké normy samo, nýbrž že musí býti porušeny právě ony zájmy, které jsou dotčenou normou chráněny, že účelem zákona č. 20/1920 Sb. z. a n. bylo, aby byly pro obývací nebo veřejné potřeby zužitkovány pozemky, kterých nebylo dosud k těmto účelům využito, a že tento účel byl v souzeném případě splněn. Uvedené námitky neobstojí.

§ 8 zák. ze dne 17. prosince 1919, č. 20 Sb. z. a n. na rok 1920 o vyvlastnění pozemků pro stavbu obytných nebo veřejných budov zní takto: »Nebude-li ve lhůtě § 4 stanovené započato se stavbou, pro niž vyvlastnění se stalo, může býti vyvlastňovací nález na žádost vyvlast-

něného zrušen úřadem, který vydal nález. V tom případě zůstává vyvlastněnému vyhrazeno uplatnění náhrady škody pořadem práva». Nelze přisvědčiti dovolání žalovaného, že vzpomenutý § 8 pozitivně nic neustanovuje. Zmínka o pořadu práva jest hledíc k § 1338 obč. zák., k čl. I uvoz. zák. k j. n. a k § 1 j. n. zbytečná, poněvadž nárok na náhradu škody podle § 8 zák. č. 20/1920 Sb. z. a n. jest občanskou věcí právní. Kdyby zbývající část druhé věty § 8 podle stanoviska hájeného žalovaným byla bez právního významu, byla by rovněž zbytečná, neboť by vyvlastněnému zůstaly »vyhrazeny« nejen nárok na náhradu škody, výslovně uvedený v řečeném § 8, nýbrž i jiné nároky, které mu přísluší podle předpisů obč. zák., na př. nároky z bezdůvodného obohacení. Má-li se dospěti k správnému úsudku o významu § 8 zák. č. 20/1920 Sb. z. a n., jest nutno si uvědomiti, že bezprávným činem ve smyslu obecných ustanovení obč. zák. o náhradě škody není ani vyvlastnění (vždyť vyvlastňovací nález jest podle své povahy právním aktem úřadu správního), ani výměr správního úřadu, kterým byl vyvlastňovací nález zrušen. Skutkový základ § 8 nelze vůbec zařaditi pod žádný z případů sedmidílné skupiny skutečností, s kterými občanský zákoník v 30. kapitole (§§ 1293 a násl.) spojuje povinnost k náhradě škody.

Ustanovení § 8 zák. č. 20/1920 Sb. z. a n. o náhradě škody není v zákonodárství o vyvlastnění nikterak nové, neboť již podle § 38 zák. ze dne 18. února 1878, č. 30 ř. z. o vyvlastnění k účelům vybudování a provozu drah musí železniční podnik nahraditi škodu, která vzejde z toho, že nedal vykonati vyvlastnění, a může na náhradu této škody býti žalován pořadem práva. Vychází-li se ze směrnic vytčených v § 6 obč. zák., jest § 8 zák. č. 20/1920 Sb. z. a n. vyložiti tak, že byl-li vyvlastňovací nález zrušen, poněvadž se stavbou nebylo započato ve lhůtě stanovené v § 4, má vyvlastněný nárok na náhradu škody, jež mu vznikla provedením vyvlastňovacího řízení a zrušením vyvlastňovacího nálezu, a to i tehdy, nemá-li vyvlastňovatel žádné viny. Kdežto podle obecných zásad se k vzniku nároku na náhradu škody vyžadují zpravidla čtyři náležitosti, totiž čin objektivně bezprávný, subjektivní vina a příčinná souvislost, odpadá podle § 8 první a druhá náležitost.

Hledíc na doslov § 8 zák. č. 20/1920 Sb. z. a n. odpovídá žalovaný žalobci za škodu, nezapočal-li se stavbou ve lhůtě stanovené v § 4, tudíž jest zavázán k náhradě škody, i když snad později bylo dosaženo účelu zamýšlené stavby.

Žalobce se domáhá:

1. náhrady za vzrůst hodnoty vyvlastněného pozemku ve stavu nezastavěném;
2. vydání zisku ze směny pozemku;
3. náhrady za znemožnění stavby;
4. náhrady obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitosti;
5. náhrady nákladů právního zastoupení ve správním řízení.

Co do nároků uvedených pod č. 1, 3, 4 a 5 neshledal dovolací soud zákonného důvodu, aby byl rozsudek odvolacího soudu změněn nebo zrušen (§ 510, odst. 3 c. ř. s.).

Dovolání žalovaného nebylo proto vůbec vyhověno. Dovolání žalobce nebylo v uvedených směrech rovněž vyhověno.

Jinak se však věc stran nároku uvedeného pod č. 2. Podle § 1323 obč. zák. nahrazuje se škoda tím, že se vše uvede do předešlého stavu, nebo, není-li to dobře možno, že se nahradí cena odhadní. Má se tudíž při náhradě škody především obnoviti předešlý stav, tedy kdyby nebylo došlo k směně pozemku žalobci vyvlastněného, byl by žalovaný povinen vrátiti žalobci vyvlastněný pozemek, předpokládajíc, že by to i jinak bylo možno. Již z toho je zřejmo, že z důvodu náhrady škody se žalobce nemůže v souzeném sporu domáhati vydání zisku ze směny pozemku. Rovněž nepřísluší žalobci řečený nárok ani podle § 335 obč. zák., poněvadž žalovaný byl podle správního závěru vysloveného odvolacím soudem v době směny, t. j. dne 5. dubna 1925, držitelem poctivým. Odvolací soud zamítl v tomto směru žalobu, poněvadž tu není podkladu pro rozsudek, že by se byl žalovaný obohatil na újmu žalobcovu (§§ 1431 a násl., § 1447 obč. zák.). Právem brojí proti tomu žalobcovu dovolání. Obohacení předpokládá výhodu na straně jedné, vykoupenou škodou na straně druhé, čili že ze jmění žalobcova přešlo něco do jmění žalovaného (rozh. č. 10406 Sb. n. s.). V souzeném sporu nutno při řešení otázky zisku ze směny vycházeti z toho, že zrušením vyvlastňovacího nálezu — nehledíc ovšem na to, že obnova dřívějšího stavu není dobře možná — pominul u žalovaného právní důvod podržeti vyvlastněný pozemek (§ 1435 obč. zák., rozh. č. 12806 Sb. n. s.). Náhrada škody byla v tomto sporu správně promítnuta ke dni 10. července 1925. Právě uvedený den jest pokládati za rozhodující i v otázce zisku ze směny, neboť veškeré dílčí nároky žalobcovy tkvějí v jediném společném skutkovém základě, totiž v tom, že vyvlastněním přešel pozemek žalobcův č. kat. 210/77 v P. do jmění žalovaného. Poněvadž k směně došlo již dne 5. dubna 1925, nebylo pro majetkový přesun u žalovaného z této směny plynoucí žádného právního důvodu. Otázku, zda by bylo došlo k směně pozemků, kdyby nebyly vyvlastněny, nelze se obírat, a to proto, že nelze přejíti přes skutečnost, že žalobcův pozemek byl směněn, a to v době, která předcházela dni, který jest rozhodující pro výpočet nároků žalobcových.

Odvolací soud se důsledkem svého nesprávného názoru neobíral blíže nárokem na vydání zisku ze směny pozemku. Bylo proto důvodnému dovolání žalobcovu v té příčině vyhověti a usnésti se, jak se stalo (§§ 510, odst. 1, 496 č. 2 a 513 c. ř. s.).

Čís. 17179.

Pro otázku, zda zastupování klienta právním zástupcem v různých (nesouvisících) záležitostech jest jednotné dílo, či zda jde o samostatná díla, není rozhodující, zda klient vystavil jen jednu plnou moc anebo